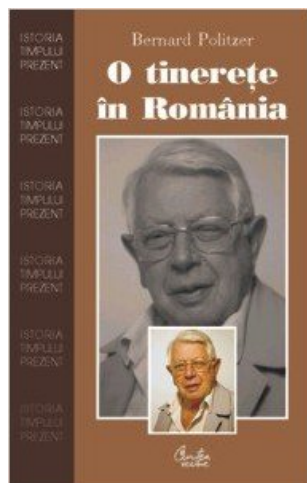

Bernard Politzer, O tinerețe în România

Memoriile neobișnuit de pătrunzătoare și pline de vervă ale unui sionist din România fascistă și comunistă

De Getta Neumann

Pe urmele lui **Francis Dov Por** (1927, Timișoara – 2014, Ierusalim), zoolog, hidrobiolog și biogeograf israelian, uimită de întorsăturile nefaste din biografia lui, am fost tentată să-i citesc amintirile publicate sub pseudonimul Bernard Politzer, numele strămoșilor lui. Este o lectură captivantă despre anii 1940-1960 în România, despre idealismele fatale care au frământat acești ani, despre entuziasme și decepții, despre oameni și neoameni și, în pagini de antologie de literatură memorialistică, despre infernul penitenciar în regimul comunist.

Prima confruntare a lui Francis (în Israel, ortografiat Francis) Por cu forțele de ordine a avut loc în 1940, la 13 ani, în trenul de la Timișoara spre București. Băiatul era echipat cu cărți și un mic laborator de chimie portabil, dar nu cu autorizația de călătorie care, recent, devenise obligatorie pentru evrei. Cele câteva ore într-o celulă întunecoasă și semnătura pe o declarație vor fi multiplicată în numeroase episoade viitoare, în care preocupările intelectuale nu se vor istovi nici în condițiile cele mai vitrege, situație-tipar a tinereții lui Por în România.

În 1942, elevii evrei, excluși din școlile de stat și private, au avut posibilitatea să frecventeze Liceul "Cultura - Max Azriel" al comunității evreilor din București, unde "... fiecare zi de școală era o mică victorie în lupta noastră pentru supraviețuirea intelectuală". După 8 ore de muncă obligatorie plus 4 ore de cursuri la școală, Por își petrecea timpul cu prietenii lui, "grupul Wagner", cum erau porecliți, pentru că erau cunoscuți pentru admirația lor pentru opera compozitorului antisemit. Adolescentul se furișea la concerte, accesul fiind interzis evreilor, și cânta la pian. La muncă obligatorie, una din sarcini era dezgroparea cadavrelor din casele dărâmate de bombe. S-ar putea că tânărul Por să se fi întâlnit cu Mircea Crișan sau cu Iulian Sorin, secretar general al Federației Comunităților Evreilor în anii 1991–2004, care erau și ei înhămați la aceeași corvoadă, așa cum mi-a povestit cel din urmă.

Cu detașarea unui om trecut prin multe, Por prezintă organizația sionistă de tineret "Hașomer Hațair" (Tânărul Paznic), a cărui secretar general devine în anul 1947, mișcare intrată în ilegalitate în 1942, redevenită legală după război, din nou interzisă în 1948, împreună cu toate organizațiile necomuniste. Tinerii doreau să părăsească România pentru a construi un stat binațional (iudeo-arab) și comunist în Palestina. La vestea armistițiului în Europa, se întrunesc și cântă Hatikva, imnul național israelian și Internaționala. Din idealism pur și dur, sunt capabili de mari sacrificii, se dedică pe deplin cauzei, în timp ce preocupările legate de familie și viața personală (se preconiza abținerea sexuală!) sunt reprimite, fenomene care sunt, în retrospectivă, excese caracteristice vremii. Foarte interesante și perturbante sunt asemănările pe care le găsește Por între mișcarea legionară și cea sionistă, subliniind deosebirile esențiale.

La cererea conducerii din Palestina, Por rămâne în România, cu toate că ar fi avut posibilitatea de a emigra. Cadre capabile erau necesare la fața locului. Sioniștii au ajutat multor sute de evrei să treacă granița maghiară și să ajunga în Palestina prin Constanța sau prin Bulgaria, iar după armistițiu, au organizat tabăre de pregătire pentru emigrare și viața în chibuț. Por avea să plătească scump această decizie. În 1948 este arestat, deținut în celula Siguranței din Timișoara, apoi la Oradea, torturat - spânzurat cu capul în jos, bătut la tălpi cu un baston de cauciuc. Printre tortionari era și comisarul Gold, care reapare mulți ani mai târziu într-un chibuț în Israel. În 1953 este din nou arestat și condamnat la 8 ani de închisoare din care va absolvi 2 ani și jumătate.

Descrierea detențiunii în pușcăria de tristă notorietate de la Jilava este o adevărată "sociologie", termen folosit de autor, a închisorii politice din România. Este iadul pe pământ. În timpul anchetei, în 1948 se bătea sistematic, în 1954, pe lângă lovituri și înjurături, se aplicau metode psihice de tortură. Anchetatorilor, "... acestor imbecili brutali le datorez maturizarea mea politică. Ei reprezentau decăderea cea mai josnică a idealului comunist cu care crescusem." (p.143) Por se lecuiește definitiv de comunism, de orice fanatism, de politică.

Por zugrăvește un tablou dantesc al condițiilor subumane: înghesuială, igrasie, duhoare, întuneric, murdărie și foamete. Surpriză! La o săptămână după ce a fost introdus în vălmășagul uman din celula lui, s-a organizat un mare simpozion intitulat "Importanța secolului al XIX-lea în științe și în arte". Timp de două zile s-au ținut zeci de conferințe, din memorie, fără hârtie și creion, în fața unei audiențe de 100 de persoane, cocoțați pe priciuri sau pe burtă în "șerpărie", adică sub priciuri. Nu degeaba era denumită Jilava "universitatea pârnăilor". Deținuții politici erau

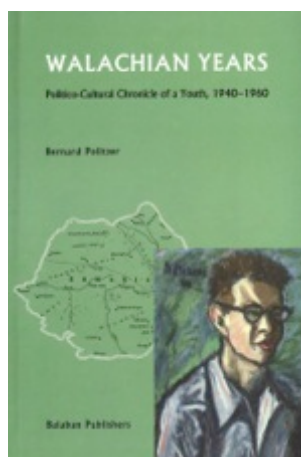
ținuți separat de deținuții de drept comun, numiți "pinguini", "pentru că la jocurile de noroc din închisoare își pierdeau pâine și izmenele, iar apoi țopăiau înfășurați în păturile lor asemeni bine cunoscutelor păsări de la Polul Sud", notează Por cu umor. Cu vervă descrie cum conglomeratul de intelectuali de toate culorile, comuniști, legionari, sioniști, religioși, găsește modul să supraviețuiască psihic și intelectual. Se introduc reguli de comportament și de igienă. Din pâine, săpun, fânul din saltele, cărbune se fabrică ață pentru a croșeta litere, un aluat din care se modelează figurine pentru șah, instrumente rudimentare de tăiat și de scrijelit. Se povestesc romane. Se învață limbi străine. Se recită și compun poezii. Aici a compus poetul și filologul Ezra Fleischer poemul *Masa Gog* (Povara lui Gog), premiat, fără a se dezvălui numele poetului, în anul 1959 cu „Premiul Israel pentru literatură”. Eli, un violonist talentat, cânta concerte de vioară imitând instrumentul și mimând pizzicato. Por era specializat în prelegeri de biologie și în opere. Cânta uvertura și ariile, recolta aplauze și dădea, în ilaritatea generală, un bis. Amintesc doar câteva exemple, pentru a da o idee despre explozia de creativitate, despre triumful spiritului în acele condiții și despre umorul truculent al naratorului.

În 1955 s-au rejudecat procesele sioniste, Francisc Por a fost eliberat, iar în 1960 a ajuns, în sfârșit, în Israel. Cronica tinereții sale este depoziția unui martor al epocii - observator analitic și empatic -, opera unui povestitor talentat.

Francis Dov Por în *Minipedia Iudaică Timișoreană*

http://www.bjt2006.org/Minipedia_Iudaica_Timisoreana.pdf

Bernard Politzer,

Walachian Years. Politico-cultural Chronicle of a Youth, 1940-1960 Paperback – April 2001

Bernard Politzer,

O tinerețe în România, Curtea Veche Publishing, 2004